

KLOCKRESAN – EN SJÄLVSTYRELSEHISTORIA FÖR BARN

– ORDLISTA –

I början av varje arbetsblad finns en lista över ord och begrepp från det aktuella avsnittet. De ord och begrepp som får sin förklaring under ifyllandet av arbetsbladet är kursiverade. Övriga ord får sin förklaring i den fristående ordlistan. Orden och begreppen står i ordlistan i den ordning de dyker upp i filmen. Skriv ut ett exemplar av ordlistan till klassen eller använd den som ditt eget underlag vid arbetet med arbetsbladen.

Saga och Hugo vinkar i fönstret. Bild från avsnitt 9 i filmen.

KLOCKRESAN FINNS JAG? PROLOG, AVSNITT 1

Kvarsittning är ett straff som används i skolan. Eleven blir tvungen att stanna kvar i skolan då hen inte har lektion.

Självstyrelse

Landsting är i det här fallet en samling människor som valts av befolkningen i ett område för att bestämma över gemensamma saker, som sjukvård och skolor. Sedan år 1993 heter landstinget på Åland lagting. Landstinget utsåg också landskapsnämnden, som numera heter landskapsregeringen.

Demilitariserat

Neutraliserat

Döden i vitögat

Smeden: Hantverkare som tillverkar eller reparerar saker av metall.

KLOCKRESAN HEMLIGA MÖTEN AVSNITT 2

Kungsgård

Dagsverke: Det arbete en arbetare utför på en dag.

Slätter: att slå och ta vara på gräs till foder åt kor, hästar och andra djur.

Byk är ett annat ord för smutstvätt. Att byka är att tvätta smutsig tvätt.

Återföreningen: Under åren före beslutet om Ålands självstyrelse var det många som ville att öriket skulle återförenas med Sverige. Åland och Finland hörde till Sverige fram till år 1809, då Ryssland fick makten över dem. Många av ålänningarna hade en önskan om att åter få bli en del av Sverige.

Landstingsval betyder att befolkningen röstar om vilka som ska väljas till landstinget. Se landsting, avsnitt 1.

Korsdrag blir det i ett rum eller ett hus om man ställer upp två dörrar eller fönster samtidigt, så att luften hastigt strömmar igenom.

Patron: Ägare och makthavare på en stor gård.

Förtryck: orättvis eller överdriven kontroll och bestämmande över andra.

Anno betyder år, ordet kommer från det latinska ordet annus.

Dubbas till riddare: utses till riddare. Ofta gjordes det genom att riddaren fick ett slag, en dubbning, på axeln med flata sidan av ett svärd.

Kröning: Ceremoni när en ny kung eller drottning blir utsedd till att ha makten över sitt land.

Sviskonkräm är en kräm av torkade plommon, sviskon. Man brukar äta den till Ålandspannkaka.

KLOCKRESAN SLAGET I GODBY AVSNITT 3

Telefoncentral

Röda och vita

Inbördeskriget

Rådande läge: Situation som är nu, nuvarande situation.

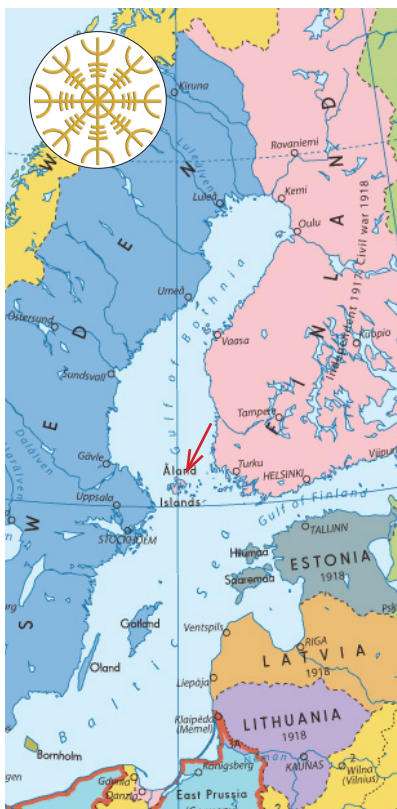
Artilleri

Fosterländsk plikt

Anarkist

Rödgardist kallas den som med hjälp av vapen kämpar för de röda eller kommunisterna i en strid om makten i ett land. Exempelvis i Ryssland och Finland 1918, och i Kina 1966.

KLOCKRESAN STRATEGISKT LÄGE AVSNITT 4

Ryska revolutionen ägde rum 1917. Tsaren och tsarväldet störtades och byttes ut mot ett kommunistiskt styre.

Tsarfamilj: Tsaren var kejsare i Ryssland, hela hans familj var rik och mäktig. Vid Ryska revolutionen avrättades den familj som då hade makten.

Republik: Ett land som styrs av en president, eller en annan statschef, som valts av folket i landet.

Roder: Styre, ratt

Fruktan: Skräck, stark rädsla

Fredsfördrag kallas det avtal, den överenskommelse olika länder gör med varandra efter ett krig.

Självstyrt örike: För ordet självstyrelse, se avsnitt 1. Åland är ett rike bestående av flera öar, ett örike.

Hembygdsrätt: Hembygdsrätten ger dig rätt att rösta och själv ställa upp i åländska val, äga åländsk mark och driva ett företag på Åland. För att få hembygdsrätt måste man ha finskt medborgarskap och bo på Åland. Om man är under 18 år och har minst en förälder med hembygdsrätt får man automatiskt hembygdsrätt. Man kan annars ansöka hos landskapsregeringen om att få hembygdsrätt. Då måste man kunna svenska och ha varit bosatt på Åland i fem år (undantag kan göras).

KLOCKRESAN ÅLANDSFRÅGAN AVSNITT 5

Landsting: Se avsnitt 1

Kännetecken: Igenkänningstecken, skiljemärke

Talman: Ordförande i riksdagen, på Åland är talmannen ordförande i lagtinget.

Självstyrelse: se avsnitt 1

Rymdkapsel är en del av en rymdraket eller rymdfarkost.

Solsystem: Vårt solsystem innehåller allt det som cirklar runt solen; alla planeter med sina månar, asteroider och kometer. Man kan säga att vårt solsystem är vår egen del av rymden.

Rumtid: Universum består av fyra dimensioner. Tre rumsdimensioner, upp-ner, höger-vänster, framåt-bakåt samt dimensionen tid. I rumtid är alla fyra dimensioner sammanflätade.

Kontinuum: obruten följd eller sammanhängande mängd. Ordet kommer från latinets conti'nuum.

KLOCKRESAN ATTENTATET MOT LANTRÅDET AVSNITT 6

Societetshuset: Ett societetshus var ett hus där fint folk kunde träffas för att äta och dansa. I Mariehamn var Societetshuset, som kallades Socis, dessutom mötesplats för Ålands lagting. Ett tjänsterum för polisen och häktet låg också i Socis.

Vice lantråd: Ordet vice är ett latinskt ord som betyder vikarie. Lantrådet är ordförande för Ålands landskapsregering. Vice lantrådet vikarierar lantrådet när det behövs.

Närmaste man: Närmaste eller viktigaste medhjälpare.

Likör är en söt alkholdryck. Ordet likör är lånord från franska liqueur, och kommer från början från latinets liquor som betyder "vätska".

Fästmö: Flickvän, en kvinna man är förlovad med.

Sätta sin sista potatis betyder att man fått sin sista chans att göra rätt, eller rätta till ett misstag.

Lantråd: Ordförande för Ålands landskapsregering.

Betvivla: Inte tro på.

Rodnad: Ett område på huden som blivit irriterat och rött.

KLOCKRESAN KRIG OCH SAMARBETE AVSNITT 7

Befästningar: Fästningar eller försvarsverk.

Hemvärn: Frivilliga grupper av människor som skyddar sin hemort eller viktiga anläggningar, särskilt vid krig. Hemvärnet kan också hjälpa till med att söka efter försvunna personer eller släcka bränder till exempel.

Konsulat är byggnader i ett land där ett annat land, i det här fallet Ryssland, har människor anställda för att företräda sitt land. Genom konsulatet kan länderna hålla kontakten med varandra, samarbeta men också följa med på nära håll vad som händer. Byggnaderna och området det ryska konsulatet står på räknas som Rysslands, trots att de ligger på Åland, i Finland.

Konkurrens: Tävling, kamp.

Utgång: Resultat.

Originell: Egen, nyskapande.

Tittskåp: En avbildning av en värld eller ett rum, ofta tillverkad i en djup ram eller en låda. Tittskåpet kan se ut som ett plattare rum i ett dockskåp.

KLOCKRESAN MÖTEN PÅ SLOTTET AVSNITT 8

Nordiska rådet består av beslutsfattare från de olika länderna och självstyrande områdena i Norden. I Nordiska rådet samarbetar personer som invånarna i de olika länderna eller områdena röstat fram för att Norden ska vara ett bra område att bo, leva och arbeta i.

Konflikt: Strid, gräl.

Kunskapsbank: Samling med kunskap, erfarenheter och vetande.

Beskyddare: Försvarare, vårdare.

Fredsmäklare: Medlare, någon som för fram fredliga lösningar på konflikter.

Rättmätig ägare: Rätta ägare, laglig ägare.

Väktare: Vakt, vaktpost.

Gräsröt av folket: En vanlig invånare i landet, ingen märkvärdig person.

Tös: Flicka.

KLOCKRESAN ATT KOMMA HEM AVSNITT 9

Landstingsval betyder att befolkningen röstar om vilka som ska väljas till landstinget. Se landsting, avsnitt 1.

Självstyrelse: Se avsnitt 1.